

zumnemu sadjarstvu so dobri divjaki. Te vzrejamo najboljše iz semena. Seme mora biti sveže in kaljivo, jederce v njem pa belo in sladkega okusa, nikakor pa ne sme biti pikro in gnilobno. To velja o vseh naših sadnih vrstah. Semena nabiramo lahko, kadar pripravljamo sadje za sušilo, kadar ga tolčemo ali uživamo. Tropine treba večkrat skozi sito presejati, dokler ne ostanejo sama semena ali peške. Tropinam, katere smo sušili na peči, ne kaže izbirati pešek, ker jih je mnogo uže nekajljivih. Zelo lepih in snažnih pešek dobimo, ako jih po obedih ali kedar jabolka in hruške režemo za sušenje devamo na stran. Nekateri sejejo kmalu po prešnji peške s tropinami vred. Tega ni svetovati, ker malokdaj se posreči delo. Navadno zvbijo tropine toliko miši da prožro vse peške. Jeseni in prvi zimski čas nabiraj sadjar pešek. Da ostanejo kaljive, vložijo jih v zaboje s peskom, s prstjo ali s stolčnim ogljem plastoma, zaboj zakoplji potem 1 ^m/ globoko v suho zemljo, da ne morejo miši do njega. Rano spomladi izkoplji zaboj in posej peške brž, ko je vreme ugodno. Če se kažejo uže cime, zadnji je čas, da poseješ peške. Sploh pa so peške od krepkih in trdnih drevesnih vrst boljše mimo vseh drugih. Na suhem hranjene peške cimijo brez odeje malokdaj precej spomladi; kožica je tako izsušena, da se ne da precej premočiti. Sedaj misli nevednež, da takšne peške sploh ne bodo cimile, ker niso hitro spomladi vsajene, gre in izkoplje semena in tako uniči vse. Zemlja mora biti za divjake dobra, sicer ne morejo tam vzrasti krepki, lepi divjaki. Sejati moramo redko, ker tako dobimo divjakov, kateri imajo mnogo korenin ter rasto hitro. Zatorej svetujemo jeseni zemljo 60—80^c/_m globoko prekopati ali rigolati in pognojiti z dobrim, močnim kompostom, ki se raztrosi po vrtu. Kedar greš sejati, naredi 6—10^c/_m globoke jamice po 50—60^c/_m narazen. V te jamice položi peške, pritisni jih z roko in pokrij 3^c/_m na debelo s kompostom. Takšne drevesnične gredice treba potem večkrat opleti in z razredčeno gnojnico politi: to pa le tedaj, kadar so drevesa nekoliko porasla. Vlaga jim ne sme nikoli manjkati. Kdor jim hoče še bolj postreči, naj med drevesne vrstice ali sploh med nje vrže nekoliko kratkoslamnega, lapol sprhlega hlevnega gnoja. Ta ohrani drevescem vlago tudi ob hudi suši, plohe jim ne škodujejo veliko, sploh pa imajo z aerom dovolj hrane. Če smo tako ravnali, ničesar zamenarili, potem so uže enoletni divjaki, ki so vsekakor več vredni nego dvoletni, za presajanje v drevesnico. Slabejša enoletna in zdrava drevesca pa treba izrjavati, ob koreninah obrezati, deblo jim prikrajšati in jih tako presaditi v dobro rigolano in pognojeno zemljo, to pa v vrste, v katerih stoje drevesca 6—8^c/_m drugo od drugega, vrste pa morajo biti narazen 60—70^c/_m. Črešnje, slive, orehe kaže saditi precej, kadar so zreli odpadli.

Še enkrat ponavljamo resnico, da moramo pred vsem skrbeti za zdrave in močne divjake, ako hočemo vzrediti lepih visokih dreves, kakeršnih nam sedaj živo manjka. Divjakov je pa najbolje dobivati le iz pešek.

Skrbimo torej za to. Na majhnem prostoru na vrtu vzredimo lahko vsako leto po tisoč divjakov. Ako jih pocepimo in presadimo, imamo v kratkem lepih mladih dreves. In teh smo potrebni, da stara onemogla drevesa nadomestimo z novimi, čilimi ter prazne prostore zasadiamo z rodnim drevjem!

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

86.

Kako so potovali starodavni Grki

(Dalje.)

Platon se opira v svojih zakonih na starodavno navado, ko dovoljuje tujcu ali potniku, da more natrgati grozdja, smokev, hrušek, jabolk in margaran, če je lačen. Tudi so šli Grki radi na roko sleharnemu tujcu, če je zašel, ali če ni vedel ne kodi ne kamo. Pozneje so postavljali Grki miljne kamne ali stebriče, in kazala. Tudi po potnih listih so začeli popraševati potnike, ter jim preiskovati prtljago. Ali vselej ni bilo treba potnega lista, kedar je šel kdo na tuje. Za časa vojske so zahtevali od dotičnih potnikov izkaznico, na katerej je bil vtisnjen državni grb. Na Špartanskem pa je bilo potovanje na tuje brez izrecnega dovoljenja eforov strogo prepovedano. Tudi Platon je grajal preveliko prijenljivost, ki je bila v navadi po drugih državah, da je smel vsak na tuje, kedor je hotel. Odreuil je toraj v svojih zakonih, da nima nikdo hoditi na tuje, kdor še ni spolnil štiridesetega leta. Vendar nimamo nobenega dokaza o posebnej kontroli potnikov, niti o posebnem zaviranju potovanja. Pač pa so smatrali izvedavost po tujih običajih in napravah kot znak nezadovoljnosti z domačimi napravami. Na colih so preiskovali prtljago potnikom, kajti uže ondaj je bilo obdačljivo razno blago. Plutarh veli: „Colnarji nam presejajo, ne zato, ker robo in blago prebirajo, temveč zato, ker stikajo po skritej robi, in tako vso prtljago preiščejo in premečejo.“

Tudi v toplice so hodili in se vozili starodavni Grki. Bilo je več takih toplic na glasu, nekatere zaradi zabave, nekatere zaradi izredne pomoči v raznih boleznih. Take toplice so bile na Evbeji, o katerih nam Plutarh sporoča to le: „V Evdepsu na Evbeji je toplih vrelcev, raznih poslopij in stanovanj, zato je postal stekališče vse Grške. Ondi imaš v izobilju perotnine, divjačine in morskih rib. Najživahnejše življenje ondi je spomladi, mnogi gostje prihajajo edino le zato, da se zabavajo“. Tudi Sula je šel v toplice, da se je odpočil od truda in sitnosti, pa Plutarh ga graja, ker je občeval skoro edino le z gledališkimi igralci.

In koliko je stalo potovanje v starodavnem času? Tudi o tem imamo malo podatkov, prav za prav imamo le par beležk. Za časa Demostenovega postavim so

prejeli trije poslanci 1000 drahem potnine za tri mesce. V istem času je bilo potovanje dosta draže, kakor 180 let pozneje na Italijanskem. Polibij nam pripoveda, da je potnik gostilniku za vse vkup plačal $\frac{1}{4}$ obola.

Mnogo so potovali Grki Solon, Pitagora, Herodot, Likurg, Platon in Polibij. Za časa Solonovega je potoval po Grškem tudi skitski princ Anaharz, da zadovolji vedoželjnosti, in to je napravilo tako izgledovanje, kakor je napravlja dandanes pri nas kakov indijski Nabob. Naj dodamo še to, da so potnika, kedar se je povrnil domov, prijatelji sijajno pogostili.

87.

Kako so potovali starodavni Rimci.

Rimcem je bilo gostoljubje prav tako sveto kakor Grkom. Tudi oni so verovali, da potnika čuvajo bogovi, osobito Jupiter, prvak bogovom. V Rimu je užival tujec popolno varnost, če tudi ni imel nikake pravice do državnega varstva. Kdor je žalil tujca, pokazal je neotesanost svojo ter je prišel ob veljavo. V nekem spisu Plavtovem stoji to-le: „Kdo si ti? Pred kot ne si rob, malovreden, hudoben človek, ker greš tujca zasmehovat“. Vkljub temu je pognala državna oblast z Rima tujce, kedar jej je kazalo. Ko je bil Grak predlagal, da se podeli meščanstvo vsem Italijanom, in je vsled tega začelo vreti ljudstvo z vseh krajev v Rim, pregovoril je senat konzula Fanija, da je dal vse nemeščane izgnati. Tudi 65. l. pr. Kr. so vsled papiškega zakona pregnali vse one, kateri se niso mogli z meščansko pravico izkazati.

Kakor Grki tako so tudi Rimci radi ostajali pri prijateljih in znancih, kedar so potovali. Osobito radi so zahajali potniki v one letne dvorce, ki so stali blizu velikih cest. Toraj je svetoval Kolumela svojim rojakom, naj ne stavijo dvorcev blizu cest, ker potniki hišo preveč izmolzejo. Kdor ni imel prijateljev ali znancev ob cestah, koder je potoval, moral se je zatekati v javne gostilnice, naj bi bile na dobrem ali slabem glasu. Odlični in premožni potniki so se ogibali takih gostilnic dokler so mogli, ker jim gostilniki niso mogli postreči z lepim in snažnim posodjem, s posteljo in z drugim komfortom, pa tudi za to so se ogibali takih gostilnic, ker niso radi občevali s plebejci. Samo znani Vitelij je rad zahajal v javne gostilnice, da se je zabaval s preprostimi potniki in živinskimi poganjači.

Videti pa je, da so večino takih gostilnic ob cestah zgradili posestniki dotične okolice, da so laglje in preje spravili v denar pridelke. Kako so si pomagali Rimci, kedar so potovali, to nam je prav jasno popisal Plutarh v življenjepisu mlajšega Katona. V Azijo je potoval tako-le. Zjutraj zarana je poslal peka in kuharja v tisto mesto ali kraj, v katerem se je bil namenil ostati. Pek in kuhar sta koj poiskala prijatelja gospodarjevega očeta, ali znanca, a če teh ni bilo, šla sta v gostilnico, kjer sta pripravila naročene jedi. Ako tudi gostilnice ni bilo dobiti; šla sta prosit, naj jima odkaže primernih prostorov. Ker jima niso povsodi verjeli, toraj tudi ne šli na

roko, pripetilo se je več potov, da ju je Katon uže došel, pa mu nista še nič pripravila. Tudi njega samega so preko rame pogledovali, češ, da je boječ mož in nizkega stanu, ker v takih okoliščinah ni kričal in razsajal, temveč mirno in udano sedel na prtijago ter čakal. Kedaj pa kedaj je vendar na pete stopil. Pozval je dotično gosposko k sebi ter jej omenil: „Kako da ste tako nepriljudni? Bodite vendar priljudni in postrežljivi tujcem. Nikari ne mislite, da pride vsak pot takov mož, kakoršen sem jaz.“

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Zgorela je v — pijanosti.

Demšarjev Peter, pravi korenjak zaleški, postal je gospodar. Druzega mu ni kazalo, kakor da si poišče za tovaršico dobro in skrbno gospodinjo. Ker je bil pameten in trezen mladenič, niso ga mogli njegovi po Plahtačih zapeljani sovrstniki zaleški ne videti in ne trpeti. Pošteni Peter si pa zavoljo tega nikakor ni belil glave, še le prav po volji mu je bilo, da je imel pred zaslepljenimi reveži mir in pokoj.

Peter je imel za vse kaj bistro in čuječe oko; previdel ni ravno težko, ker bil je zelo oprezen, da pri takratnih razmerah ni bilo med vsemi domačimi odraščeni dekleti nobene, katera bi mu bila mogla postati vredna tovaršica. Vsaka bila je kaki posebni, ena večji, ena manjši napaki podvržena. Iz malega raste veliko, a iz velikega še večje. Petru toraj družega ni kazalo, nego se v tej važni, za celo življenje odločilni zadevi obrniti drugam izvan svojega rojstnega kraja. Poišče si toraj za ženo pošteno deklet v bolj oddaljeni hribovski fari, kjer so bila dekleta, kakor v svojem času Zaleščanke, na posebno dobrem glasu. Zaročil in potem poročil se je z Polonico, brdko in lepo hčerjo premožnega kmetskega posestnika Rebrnika v Zavrhu.

Tri leta in pol po poroki sta preživela kaj srečno, mirno in zadovoljno. Bog jima je dal med tem časom dvoje prav čvrstih otročičev: dečka in deklico. Srčno sta se nad tem darom božjim radovala. Plahtača imela sta nad tem zadovoljnim parom zakonskim vedno hudo piko.

Peter, kot vojak v rezervi, bil je poklican na vojno v Bosno-Hercogovino. Pol leta je bil izostal. To priliko porabi vražja Beta. Nekega dne dobi dobro pošteno Polono v svojo pest. Kot zvita kača nekaj Evo v raj, obdelovala je ta grda baba neskušeno Polono z vso svojo prefriganostjo toliko časa in tako, da jo vjame v mreže svoje ter jo „šnopsu“ privadi. Uboga Polona niti slutiti ni mogla, kako žalostne posledice bodo iz tega za njo nastale.

Ko dobri Peter zopet domov pride, najde ženo svojo nekako vso spremenjeno; čudno in nezaupljivo obnaša se proti njemu; prejšnja prava ljubezen njena